

Kaks struktuuri – üks eesmärk

Janar Ala

Samamoodi nagu riikidel on välisministeerium, kes välissuhtlust korraldab, on ka kunstimaailmas. Eestis on praeguse seisuga kaks organisatsiooni, kelle ülesannete hulka kuulub muu hulgas kohaliku kaasaegse kunsti skeene välissuhtluse vahendamine.

Nendeks organisatsioonideks on Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus (KKEK), mis loodi juba 1992. aastal Avatud Eesti Fondi rahaga, ning mõned kuud tagasi käima lükatud Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus (EKKAK).

KKEKi ülesanneteks on olnud kaasaegse kunsti kohta teabe kogumine ja levitamine (see tähendab ka kunstnike andmebaasi nende võrguleheküljel), välissuhtluse korraldamine erinevate stipendiumide ja rahvusvaheliste kontaktide loomise näol ning Eesti Vabariigi ametlik esindamine Veneetsia biennaalil. Rahastajaks ei ole organisatsioonil ammu enam Avatud Eesti Fond, vaid kultuuriministeerium.

Kevadel muutis KKEK mõnevõrra oma organisatoorset struktuuri, võttes tööle kaks kuraatorit. Keskuse juht Johannes Saar selgitab muutuse põhjuseid: «Tahame liikuda kunstiajaloolise teabe kogumiselt ja publitseerimiselt näituste produtseerimise ja kureerimise suunas.

Ei ürita enam legitimeerida meie kunstnike rohkete välisnäitustega ja osalemistega rahvusvahelistel biennaalidel, vaid tuua välismaa koju, tegelda kohaliku kunstiskeene rahvusvahelistumise ja rikastamisega, et Eesti poleks koht, kus hinnatakse ainult neid, kes piiri taga ilma teevad.»

Haruldane praktika

EKKAK on EASi toel ja Euroopa regionaalarengu fondist kaasrahastatav valdkondlik arenduskeskus, mille ülesandeks võib laias laastus pidada Eesti kaasaegse kunsti kommertspotentsiaali realiseerimist. Kui KKEK hoolitseb selle eest, et Eesti saaks väärikalt esindatud maailma kunstisündmusel number üks, Veneetsia biennaalil, siis EKKAKi tööpõld on kunstiekspordi suurendamine, eelkõige Eesti galeriide aitamine rahvusvahelistele kunstimessidele, millest auväärseim on Baseli mess, ning vastavate suhtlusvõrgustike loomine. Samuti on oluliseks eesmärgiks koduturu arendamine.

KKEK on seega kunstniku tasandil töötav sõltumatu agentuur ning EKKAK turu tasandil töötav vahendus- ja arenduskeskus. Vaatamata selliste väidete keerulisele ja läbipõimunud olemusele võib öelda, et esimene tegeleb kunstiväljal nii olulise sümboolse kapitali liigutamise ja teine teeb sama mitte vähem olulise reaalse kapitaliga. Kunstiilmas ei ole välja kujunenud suhtumist, et biennaal on hea ja mess paha – kummagi ürituse rolli ja sealse edu hindamiseks kehtivad täiesti erinevad kriteeriumid.

«Reaalset kapitali liigutavad ikka galeriid, arenduskeskus on siin pigem veduri rollis, et välisturule minek väiksemate valudega toimuks,» selgitab kapitali ja EKKAKi suhteid nende tegevjuht, viis aastat New Yorgis galeristi ja kunstnike residentuuri direktorina töötanud Karin Laansoo.

Ta lisab, et maailma kogemusega võrreldes on Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest kaasrahastatava keskuse puhul tegemist suhteliselt haruldase praktikaga. «Mitmed New Yorgi galeriid, kellega olen rääkinud, ei suuda uskuda, et arenduskeskusega sarnane katusorganisatsioon on Eestis olemas ning rahalised vahendid valdkonna arenguks samuti. Nende kogemus on see, et kui kuue kuuga hakkama ei saa, siis on pankrot. See kipub tihti ununema, aga Eestis on väga palju asju väga hästi,» tõdeb ta.

Täiendav tegevus

Nii Saar kui Laansoo on seda meelt, et mõlema organisatsiooni olemasolu on kõigile kasulik. Juunis toimunud keskuste kohtumise järel on professionaalne koostöö juba alanud. «KKEK teeb tööd välisnäituste ja väliskuraatoritega kohapeal nagu alati, ja meie saame peamiselt kaasa lüüa väliskontaktide jagamise kaudu ning kuraatorite võõrustamisel.

Meie tegevused täiendavad teineteist: mida jõulisemalt on Eesti kunsti üldisemalt esil rahvusvahelises plaanis, seda tõenäolisemalt võetakse ka siinseid galeriisid tõsiselt, mis omakorda saavad rahvusvahelise edu puhul panustada rohkem eesti kunstnike karjäärile,» räägib Karin Laansoo.

KKEKi puhul oleme välissuhtluse organiseerimisest ja Veneetsia biennaalist rääkinud, kuid olulise «kes on ja kes mitte» tähendusega on nende veebiküljel www.cca.ee olev nimekiri kunstnikest. Veebiarhiiv on Johannes Saare sõnul alles pooleli. «Praegu on veebis üleval umbes 25 kunstniku portfoolid, usun, et suudame hoolt kanda umbes 50 kunstniku ammendava esitlemise eest veebis. Rohkemaks pole väge, andmestikku tuleb ju pidevalt uuendada, muidu pole asjal mõtet.

Teiseks üritame tegeleda esmajoones kunstnikega, kelles näeme rahvusvahelist potentsiaali ja soovi karjääri teha, võimet olla rahvusvaheliselt kõnekas, ning sobivust meie isikliku arusaamaga kaasaja kunstist, kaasaegsusest ja aktuaalsusest. Ja siin tundub mulle, et see nimekiri ei saagi 50st kuigi palju pikem olla. Loodan, et keegi ei solvu,» räägib ta.

EKKAKi veebilehekülg www.ecadc.ee peaks valmima juuli teisel poolel.

Veneetsia biennaal

- 1895. aastal tegevust alustanud kunstiilma suursündmus, mille formaat on pisut hierarhiline. Keskne on biennaalil kuraatorinäitus, kuhu konkreetne, täiesti sõltumatu kuraator valib kunsti mingi teema või hoiaku või suuna baasil, see on tema n-ö statement. Kunstniku jaoks on eriti tähtis olla selles valikus. Teiseks on (rahvus)riiklik, s.t paviljonide süsteem, kus igal osaleval riigil on oma väljapanek, mille on siis iga riik ise Veneetsiasse lähetanud ning mille esindaja Eestist valibki Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus. Samuti on riiklike paviljonide suhtes teatav hierarhia – tähtsad kunstimaad saavad paremad kohad. Näiteks Suurbritannia esindamine on alati väga kõnekas ja oluline, sest tegu on suure kunstimaaga.
- Biennaali korraldatakse selleks, et näidata, mis on kaasaegse kunsti maailmas aktuaalne. Järgmine Veneetsia kujutava kunsti biennaal peetakse tuleval aastal.

Baseli kunstimes Art Basel

- Suurim ja auväärseim kunstimes on 1970. aastal tegevust alustanud Baseli kunstimes. Lisaks tavapärasele messifunktsioonile on Art Baseli programmis kuraatorinäitusi, erifookusi uue kunsti suundadele ja teoreetiliste arutelude sari. 2002. aastast alates korraldab Art Basel talvist messi ka Miamis, mis märgib USA turu suurt rolli kunstimaailmas. Kui messid on galeriidekesksed turundusüritused, kus fookuses on eelkõige müügitegevus ja sellealaste kontaktide sõlmimine, siis biennaalid on suurnäitused, mille keskseteks tegelasteks on kunstnikud ja kuraatorid, nende otsene, konkreetne näituse jaoks tehtav loominguline panus.
- Esiialgu Eesti galeriid veel Baseli messile pääsenud ei ole, kuid töö

tänu EKKAKi tekkele selles suunas ainult intensiivistub. Oluliseks nurgakiviks eestlastele kunstimessemaailmas läbilöömiseks võib pidada fotograaf Sigrid Viiru peapreemiat mai alguses New Yorgis toimunud messilt Pulse.